

Institute for Macroeconomic
and Regional Studies

Makroiqtisodiy va hududiy tadqiqotlar instituti

2022
2023
2024

IYUL
AVGUST
SENTABR

Faoliyatning
asosiy
ko'rsatkichlari

Mundarija

2023-yilning II choragi uchun Olx.uz platformasida taklif etilayotgan uy-joy narxlari hududlar bo'yicha guruhab chiqildi	2
Mamlakatimiz hududlarida kir yuvishning o'ziga xos jihatlari va o'z-o'ziga xizmat ko'rsatiluvchi kirkonalarni tashkil etish	3
2023-yilning yanvar-iyun oylarida O'zbekiston hududlarida qurilish ishlarining rivojlanishi	4
Temiryo'l sohasini isloq qilish bo'yicha Germaniya tajribasi	5
Agrosug'urtani rivojlantirish bo'yicha xorij tajribasi	6
O'zbekiston aholisining ishga qatnashda velosipeddan transport vositasi sifatida foydalanish darajasi	7
Yaponiyada qishloq xo'jaligini rivojlantirish maqsadida amalga oshirilgan islohotlar va uning natijasi	9
O'zbekiston va Ozarbayjon o'rtafidagi qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari savdosи	10
O'zbekistonda klasterlarning rivojlanishi	11
Yaponiyada ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar	12
Yaponiyada fan va texnologiyalar taraqqiyoti	13

2023-yilning II choragi uchun Olx.uz platformasida taklif etilayotgan uy-joy narxlari hududlar bo'yicha guruhlab chiqildi

o'qish vaqt
33 soniya

Viloyatlar bo'yicha uy-joyning har bir kvadrat metri uchun narxlari 10 guruhga ajratildi. Narxlari eng arzon hududlar birinchi guruhga (har bir kvadrat metr uchun 390 dollardan), eng qimmatlari esa o'ninchisi guruhga kiritildi (bu guruhda uy-joyning har bir kvadrat metri uchun 1251,69 dollargacha narx kuzatilgan). Har bir guruh 86,15 dollarlik narx oralig'ini ifodalaydi.

2023-yilning II choragida hududlar orasida eng yuqori o'rtacha narx Toshkent shahrida qayd etildi, ya'ni 1251,69 AQSh dollari. Shu bois u narx segmentatsiyasi bo'yicha eng yuqori 10-guruhga kiritildi. Samarqand shahri (753,03 AQSh dollari) narx segmentatsiyasi bo'yicha 6-guruhdan o'rinni oldi. O'rtacha narxlari pastroq bo'lgan Namangan, Jizzax, Surxondaryo, Buxoro, Farg'ona, Qashqadaryo, Sirdaryo va Xorazm viloyatlari 2-guruhdan joy oldi. Respublika bo'yicha eng minimal narx Qoraqalpog'iston Respublikasida kuzatildi.

Toshkent shahri, viloyatlar va Qoraqalpog'iston Respublikasi	O'rtacha narx	Narx bo'yicha segmentlangan guruh
Toshkent shahri	\$1,251.69	10
Samarqand	\$753.03	6
Toshkent	\$695.25	5
Navoiy	\$583.55	4
Namangan	\$470.91	2
Jizzax	\$464.21	2
Surxondaryo	\$455.77	2
Buxoro	\$454.60	2
Farg'ona	\$444.84	2
Qashqadaryo	\$443.78	2
Sirdaryo	\$436.73	2
Xorazm	\$397.03	2
Qoraqalpog'iston Respublikasi	\$390.10	1

Bugungi kunda O'zbekistonda mehnatga layoqatli ayollarning yarmi iqtisodiyot sektorida band. Shu bilan birga, ayollar o'ttasida ishsizlik darajasi taxminan 13-14 foizni tashkil qiladi. Bu ko'p hollarda ularning uy ishlari va bola parvarishida band ekanligi bilan bog'liq.

Mavzuni o'rganish jarayonida onlayn so'rov o'tkazildi va unda 1047 kishi ishtirok etdi. Ularning 52,6 foizi ayollar, 47,4 foizi erkaklardir.

So'rov natijasida kir yuvishning quyidagi o'ziga xos jihatlari aniqlandi:

- aholining kundalik turmushida kir yuvish mashinasidan foydalanish darajasi o'rtacha 69,3 foizni tashkil etadi (qishloqlarda – 49,5 foiz, shaharlarda – 82,3 foiz), kirni qo'lida yuvadiganlar ulushi - 31 foiz;
- respondentlarning 48,6 foizi kirni haftada 2 marotaba, 22,8 foizi bir marotaba, 25 foizi esa har kuni yuvishini bildirdi;
- so'rovda qatnashganlarning 65,2 foizi kir yuvish uchun 1-2 soat, 21,8 foizi 30 daqiqa, 13,0 foizi 3 soat va undan ko'proq vaqt sarflashini ta'kidlagan. 3 soatdan ortiq vaqt sarflaydiganlarning asosiy qismi kirni qo'lida yuvadi;

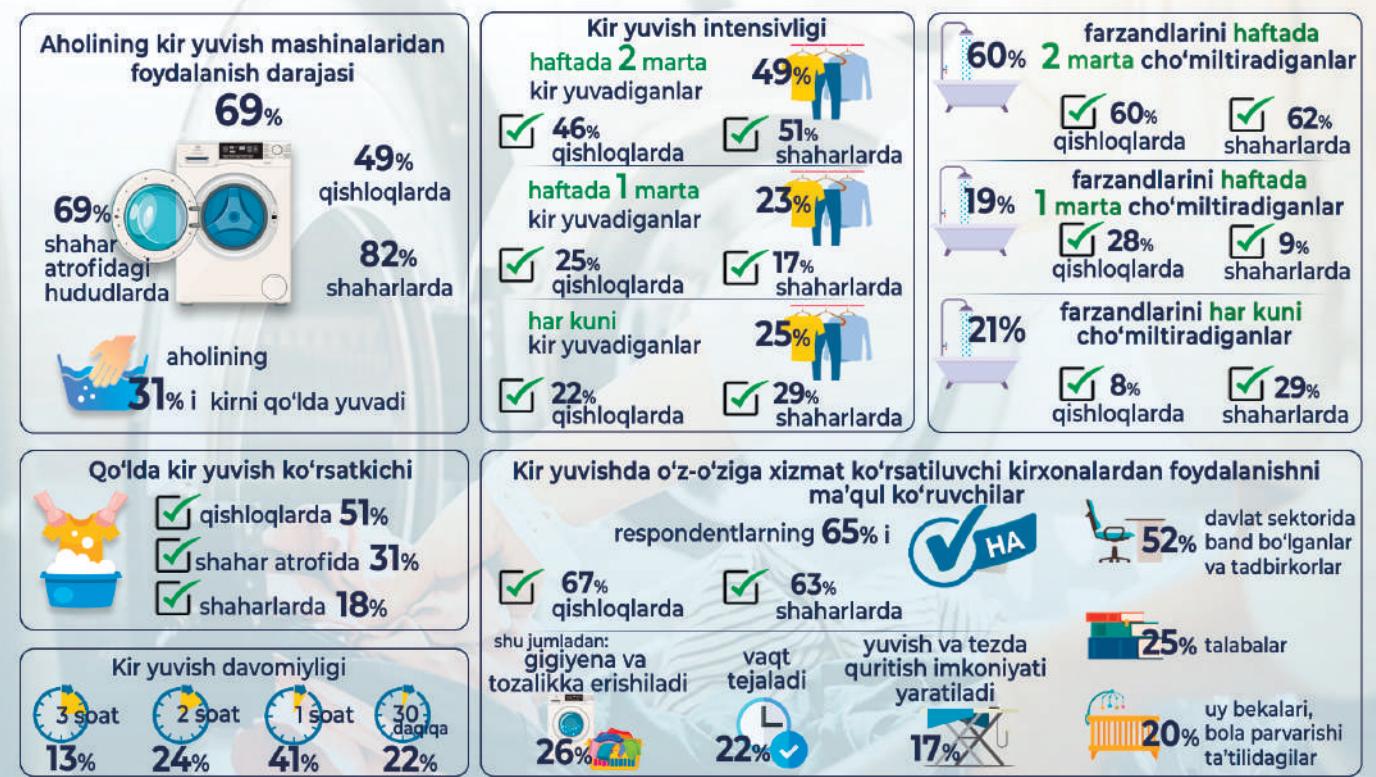
- shu bilan birga, uy xo'jaliklarining infratuzilma ta'minotida elektr energiyasi (54,0 foiz), suv quvuri va oqova suvlarni chiqarib tashlash hamda kanalizatsiya tizimlari bo'yicha (23 foiz) uzilishlar kuzatilishi ma'lum bo'ldi.

Xalqaro tajriba hamda so'rov natijalaridan kelib chiqqan holda markazlashgan kir yuvishda o'z-o'ziga xizmat ko'rsatiladigan kirkonalarni tashkil etish masalasini ko'rib chiqishni taklif etish mumkin.

Respondentlarning 65,3 foizi o'z-o'ziga xizmat ko'rsatadigan kirkonalarni tashkil etish tashabbusini qo'llab-quvvatladi. Ularning 26,1 foizi gigiyena va tozalik darajasining oshishini ijobjiy holat sifatida ko'rsatgan bo'lsa, 22,3 foizi vaqtini tejash imkoniyati paydo bo'lishinni ta'kidlagan.

Mutaxassislarning fikriga ko'ra, o'z-o'ziga xizmat ko'rsatiladigan kirkonalarni tashkil etish oyiga o'rtacha 10 soatdan 24 soatgacha vaqtini tejash imkonini beradi. Bu vaqt dan savodxonlikni, kasb mahoratini oshirishda, bola parvarishida unumli foydalanish mumkin.

UY XO'JALIKLARIDA MAISHIY XIZMATLAR HOLATI: KIR YUVISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI (14 ta hudud bo'yicha 1047 nafar respondent qatnashgan so'rov asosida)

2023-yilning yanvar-iyun oylarida O'zbekiston hududlarida qurilish ishlari rivojlanishi

o'qish vaqt
47 soniya

2023-yilning yanvar-iyun oylari yakuni bo'yicha respublikada umumiy hajmi 68,1 trln. so'mga teng bo'lgan qurilish ishlari amalga oshirilgan. O'sish sur'ati o'tgan yilning shu davridagiga nisbatan 104,8 foizni tashkil etdi.

O'sish sur'ati indeksidan foydalangan holda qurilish ishlari rivojlanishi bo'yicha hududlar reytingi ishlab chiqildi.

Hududlar reytingida yetakchi o'rinalar (1-6 o'rinalar) ni egallagan Farg'ona (121,3 foiz), Surxondaryo (109,0 foiz), Samarqand (108,2 foiz), Toshkent (108,1 foiz), Navoiy (107,2 foiz) va Xorazm (107,0 foiz) viloyatlari tegishli tashkiliy-texnik tadbirlarni tizimli amalga oshirish hisobiga qurilish ishlari rivojlanishi bilan ajralib turadi.

Qashqadaryo (105,3 foiz), Buxoro (105,1 foiz) va Jizzax (104,0 foiz) viloyatlari, shuningdek, Qoraqalpog'iston Respublikasida (104,1 foiz) (7-10 o'rinalar) indeksning o'rtacha darajasi aniqlandi.

Andijon (103,1 foiz), Namangan (103,0 foiz) va Sirdaryo (100,9 foiz) viloyatlari qurilish ishlari o'sish sur'ati indeksi past ko'rsatkichlarga (11-13 o'rinalar) ega.

Tahlil poytaxtimiz Toshkent shahrida o'sish sur'ati (100,1 foiz) sekinlashganligini ko'rsatdi va u reytingda 14-o'rinni egalladi.

O'zbekistonda yaratilgan qulay investitsiya va ishbilarmonlik muhiti, shuningdek, katta imkoniyatlarning mavjudligi sohaning yanada samarali faoliyat yuritishi va barqaror rivojlanishiga ko'mak beradi.

2023-YILNING YANVAR-IYUN OYLARIDA O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA QURILISH ISHLARINING BAJARILISHI

Qurilish ishlari rivojlanishi sur'ati indeksi

O'sish sur'ati indeksi yuqori bo'lgan hududlar		
Farg'ona	4,7 trln. so'm	121,3%
Surxondaryo	3,6 trln. so'm	109,0%
Samarqand	4,4 trln. so'm	108,2%
Toshkent v.	6,6 trln. so'm	108,1%
Navoiy	3,0 trln. so'm	107,2%
Xorazm	2,5 trln. so'm	107,0%

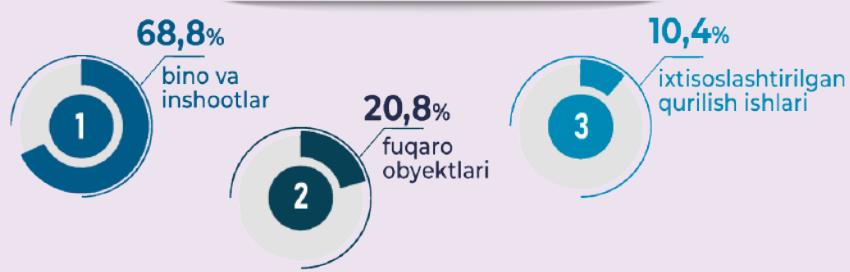
O'sish sur'ati indeksi o'rtacha bo'lgan hududlar		
Qashqadaryo	4,0 trln. so'm	105,3%
Buxoro	4,7 trln. so'm	105,1%
Qoraqalpog'iston Respublikasi	2,8 trln. so'm	104,1%
Jizzax	1,9 trln. so'm	104,0%

O'sish sur'ati indeksi past bo'lgan hududlar		
Andijon	3,4 trln. so'm	103,1%
Namangan	3,2 trln. so'm	103,0%
Sirdaryo	1,7 trln. so'm	100,9%
Toshkent sh.	16,3 trln. so'm	100,1%

Qurilish ishlari rivojlanishi sur'ati

Faoliyat turlari bo'yicha taqsimoti

Qurilish tashkilotlarining yalpi ish hajmidagi ulushi

1994-yilgacha Germaniya temir yo'llari ikkita tashkilot tomonidan boshqarilgan: G'arbiy Germaniyada Deutsche Bundesbahn va Sharqiy Germaniyada Deutsche Reichsbahn.

Temiryo'l sohasidagi islohotlar 1994-yilda boshlandi. Ushbu islohotlar davomida barcha operatorlar uchun temiryo'l infratuzilmasidan erkin foydalanish imkoniyati yaratildi. Shahar atrofi yo'nalishlari mahalliy hokimiyat organlari tasarrufiga o'tkazildi va ushbu maqsadlar uchun zarur miqdorda subsidiyalar ajratildi.

Islohotning asosiy sabablari:

- temiryo'l sohasining past samaradorligi va yuk tashish hajmining ortishi kutilayotgan sharoitda quvvatlarning bunga tayyor emasligi;
- qarzlar to'planib qolgan hamda yo'lovchi va yuk tashuvlari sohasida ulushi qisqargan sharoitda boshqaruvchi kompaniyaning zaif moliyaviy barqarorligi.

Islohotlarning asosiy yo'nalishlari:

- Deutsche Bundesbahn va Deutsche Reichsbahn xususiylashtirildi va ular Deutsche Bahn AG tarkibida birlashtirildi.

- Temiryo'l tashuvlari bozorida raqobatni kuchaytirish uchun infratuzilma va xizmat ko'ssatuvchi kompaniyalar ajratildi.
- Infratuzilmani rivojlantirish va yangi xizmat turlarini yo'lga qo'yish uchun xususiy investorlar jalb qilindi.

Islohotlar natijasida xizmat ko'ssatish sifati va samaradorligi ortdi, transport xarajatlari kamaydi. Xususan, 1994-2012 yillar oraliq'ida yuk tashuvlari hajmi 58 foizga, yo'lovchi tashuvlari hajmi esa 36 foizga oshdi. Yo'lovchilarni tashish sohasidagi o'sishga asosan ichki tashuvlar hisobiga erishildi (+56 foiz), uzoq masofaga qatnovchi poyezdlardan foydalanuvchilar soni 7 foizga ko'paydi.

Biroq, hozir Germaniya temiryo'l infratuzilmasi tezkor modernizatsiyaga muhtoj. Deutsche Bahn va hukumat infratuzilmadagi muammolarni bartaraf etish uchun bir qator choralar ko'rmoqda. Masalan, 2023-yilning mart oyida Germaniya Vazirlar mahkamasi kompaniyaga 4 yil davomida 45 milliard yevro sarmoya kiritish majburiyatini oldi.

Agar davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan samarali milliy agrosug'urta tizimi mavjud bo'lsa, tabiat injiqqliklari oqibatida yetadigan zarar ham ancha kam bo'lishi mumkin. Xalqaro amaliyot agrosug'urtada davlat-xususiy sheriklikning (DXSh) samarali modellarini yaratish muhim ekanligini isbotlaydi. Bu borada bir necha mamlakat tajribasini ko'rib chiqish mumkin.

Xitoy. Agrosug'urtada DXSh samarali sug'urta mahsulotlarini yaratish, qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari uchun xavf-xatarni kamaytirish, tabiiy ofatlar va hoslning nobud bo'lishidan himoya qilish imkonini berdi. 2004-yildan boshlab Xitoy hukumati operatsion mas'uliyatni xususiy sug'urta sektoriga o'tkazib, sug'urta kompaniyalari uchun «sherik» va «kuzatuvchi»ga aylandi. 2020-yilga kelib, mamlakatda agrosug'urta bo'yicha mukofotlar hajmi 81,5 milliard yuanga yetdi va 189 millionta uy xo'jaligining turli xavf-xatarlardan 4,13 trillion yuan miqdoridagi mablag' bilan himoyalanishini ta'minladi.

Turkiya. 2006-yilda DXShka asoslangan yangi qishloq xo'jaligi sug'urta tizimi yaratilganidan beri Turkiya hukumati mukofotlarning 50 foizini moliyalashtirish orqali fermerlarni qo'llab-quvvatlamoqda. Sug'urta kompaniyalari teng ulushlarda ishtirok etadigan agrosug'urta sherikchilagini tashkil etish ushbu tizimning o'ziga xos xususiyatidir.

Isroil. Qishloq xo'jaligida tabiiy xavflardan sug'urta qilish davlat jamg'armasi (KANAT) mamlakatda qishloq xo'jaligi sug'urtasini mukofot stavkalarini subsidiyalash va risklar portfelini qayta sug'urtalash orqali amalga oshiradi. Mamlakatda qishloq xo'jaligi sug'urtasining tarqalish darjasini qariyb 90 foizni tashkil etadi.

Har bir agrosug'urta modeli o'zining ijobiy va salbiy tomonlariga ega. Agrosug'urta bo'yicha to'plangan jahon tajribasi O'zbekiston uchun mahalliy sharoitda eng samarali agrosug'urta modelini tanlash uchun asos bo'lishi mumkin.

Velosipeddan transport vositasi sifatida foydalanish darajasini aniqlash uchun Kun.uz tahririyati bilan hamkorlikda so'rov o'tkazildi. Unda 100 mingga yaqin respondent ishtirok etdi.

So'rov natijalariga ko'ra quyidagilar aniqlandi:

1. Mamlakat aholisining ish joyiga qatnash vositasi bu:

- avtomobil -51%;
- jamoat transporti -26%;
- piyoda -16%;
- velosiped -7%.

2. Qulay infratuzilma mayjud bo'lgan taqdirda velosipedga o'tish istagi bormi degan savolga so'rovdan qatnashganlarning 74% i «ha», 26% i «yo'q» deb javob bergan va rad etish sabablarini quyidagicha ko'rsatgan:

- masofa -12%;
- uyalish -4%;
- noqulaylik -4%;
- sog'lik bilan bog'liq muammolar -2%;
- boshqa sabablar -4%.

Velosipedning ko'plab afzalliklari mavjud:

Sog'liq uchun foyda: ishga velosipedda qatnaydigan kishilarda saraton kasalligiga chalinish xavfi 45% ga, yurak-qon tomir kasalliklari xavfi esa 46% ga kamayishi aniqlangan.

Atrof-muhit uchun foyda: Gollandiyaliklarning velosipedda kuniga o'rtacha 2,6 km harakatlanish odati butun dunyo bo'ylab amalga oshirilsa, CO₂ emissiyasini yiliga 686 mln tonnaga kamayar edi.

Iqtisodiy foyda: velosipeddan foydalanish ulushini 6% ga oshirish, yillik global iqlim o'zgarishini yumshatish uchun yo'naltiriladigan mablag'larni taxminan 1,2 mlrd. AQSh dollariga tejaydi.

Velosipeddan foydalanishga to'siq bo'luvchi omillar:

Velosipedga bo'lgan munosabat va uning foydali jihatlaridan bexabarlik eng katta to'siqlardan biridir. Xususan, «velosiped bu mashina olishga qurbi yetmaydigan kambag'allar uchun» yoki «ayollar uchun mos bo'lmanan vosita» degan qarashlar mavjud.

Angliya 2025-yilga borib, 2013-yildagiga nisbatan velosiped sayohatlari sonini ikki baravar oshirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yan. 2021-yilda "Velosipedlashtirish" Panyevropa rejasi qabul qilingan va unga ko'ra 2030-yilgacha mintaqadagi barcha davlatlar velotransport sonini sezilarli darajada oshirish kerak.

Fransiya 2024-yilgacha velosipedlashtirish darajasini 2018-yildagiga nisbatan 3 baravar, ya'ni 3% dan 9% gacha oshirishni belgilagan.

O'zbekistondagi hozirgi holat

O'zbekistonda ham velosipeddan foydalanuvchilar soni tobora ko'payib bormoqda. Biroq, bu yo'lda to'sqinlik qiluvchi bir qator infratuzilma kamchiliklari mayjud:

- velosipedchilarning beton, ariq, chakana savdo rastalari kabi to'siqlarga duch kelishi va avtomobilarning veloyo'laklardan avtoturargoh sifatida foydalanishi;
- piyodalarning veloyo'laklarga chiqib, velosipedchilarning harakatlanishiga to'sqinlik qilishi;
- ba'zi ko'chalardagi velosiped yo'laklarining kengligi (1 metr) xalqaro standartlarga javob bermasligi;
- velosiped yo'laklarining tarqoq va bir-biri bilan bog'lanmaganligi, buning oqibatida velosipedchilarning yo'lning qatnov qismi bo'ylab harakatlanishga majbur bo'lishi.

2022-yilda O'zbekistonda 9902 ta YTH rasman qayd etilgan bo'lib, ulardan 1136 tasi (11,5%) velosipedchilar ishtirokida ro'y bergan. Shu bilan birga, 342 (3,5%) ta holatda velosiped yo'laklarining yo'qligi sabab bo'lgan.

Velosiped yanada kengroq va ommaviy transport turiga aylanishi uchun quyidagilar zarur:

- xavfsiz va qulay infratuzilmani, jumladan, harakatlanish yo'laklari, veloturargohlar va ta'mirlash stansiyalarini yaratish;
- velosipedning afzalliklari haqida xabardorlikni oshirishga qaratilgan keng qamrovli marketing kampaniyasini olib borish;
- shahar va sayyohlik hududlarida velosipedlarni ijara qilish tizimi (veloshering)ni rivojlantirish.

Ishga nimada qatnaysiz?

26%

15%

36%

7%

Jamoat transportida

16%

15%

36%

26%

Velosipedda

Piyoda

O'zimming shaxsiy
avtomobilimda

Avtomobilda
yo'llovchi sifatida

Harakatlanish uchun qulay infratuzilma
mayjud bo'sa, ishga qatnashda
velosipeddan foydalangan bo'larmiditingiz?

74%

Ha

5 km gacha

37%

Noqulaylik tufayli

Yo'q

Nima sababdan ishga qatnash uchun
velosipeddan foydalananmagan bo'lardingiz?

Uydan ish joyingizgacha
bo'lgan masofa qancha

26%

X Yo'q

10 km gacha

19%

46%

Masofa uzoqligi sabab

5 km gacha

15%

Uyalamaman

10 km gacha

12%

Sog'lig'im
tufayli

15 km gacha

15%

Boshqa

15 km dan ortiq

32%

Yaponiyada qishloq xo'jaligi bir necha rivojlanish bosqichini boshdan kechirdi. Undagi dastlabki tub o'zgarishlar 70-yillarda ro'y berdi.

1. Birinchi bosqich (1870-1945 yillar)da yerga nisbatan xususiy mulkchilik tizimi yaratildi. Dastlab xorijdan qishloq xo'jaligi texnikasi, zotdor chorva mollari, turli xil ekin urug'lari hamda ko'chatlari import qilindi va ularni moslashtirish ishlari olib borildi. Kadrlar tayyorlash uchun o'quv markazlari, kasb-hunar ta'lim muassasalari, maktab va kollejlar, universitetlarda esa maxsus ixtisoslashgan bo'limlar tashkil etildi. Malakali xorijiy mutaxassislar taklif qilindi va mahalliy mutaxassislar xorijdagi o'quv yig'inlariga yuborildi.

Ta'kidlash joizki, qishloq xo'jaligini rivojlantirishdagi yutuqlarga asosan intensiv usullar – ekin navlarini yaxshilash va ularni yetishtirish texnologiyasini modernizatsiya qilish orqali erishildi.

2. Modernizatsyaning keyingi bosqichida, ya'ni 1945-yildan keyin yerdan foydalanish sohasida qat'iy qarorlar qabul qilindi. Taxminan 2 yil ichida yirik yer egaligi butunlay tugatilib, kichik mustaqil fermerlar qatlami yaratildi.

Uzoq vaqt davomida (1980-yillarning boshlariga qadar davom etgan) yerni boshqaga berishning qonun bilan qat'iy cheklanganligi sabab, mamlakatda ishlab chiqarish ko'lami tufayli tejashi va samaradorlikni oshirishi mumkin bo'lgan yirik fermer xo'jaliklari shakllanmagan.

Islohotlar umuman olganda, Yaponiya iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir etib, sanoat va shaxsiy iste'molning o'sishi hisobiga ichki bozorning kengayishiga hissa qo'shdi. Mamlakatda qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilishda Sohaga oid bilimlarini tarqatish bo'yicha davlat xizmati muhim o'rinn tutadi. U qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida ilmiy va texnologik yutuqlarni tatbiq etish, qishloq xo'jaligi sohasi uchun kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirishda katta rol o'ynaydi.

Respublikamizda kichik fermer xo'jaliklari sonining ko'pligi inobatga olinsa, Yaponiya tajribasini O'zbekistonga mos, deb hisoblash mumkin. Yaponianing qishloq xo'jaligi uchun kadrlar tayyorlash va malakasini oshirish tizimi alohida e'tiborga loyiq.

Batafsil: https://imrs.uz/publications/articles-and-abstracts/japanese_xperience

Ikki mamlakat o'rtaidagi qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari tovar aylanmasi hajmi so'nggi 5 yil ichida qariyb 5 barobarga o'sdi va 2022-yilda 40,8 million AQSh dollarini tashkil etdi.

2022-yilda Ozarbayjon O'zbekistonning qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportida 9-o'rinni, importida esa 33-o'rinni egalladi.

Turkiy davlatlar tashkilotiga a'zo mamlakatlarning qishloq xo'jaligi vazirlari ishtirokida 2022-yilning iyul oyida bo'lib o'tgan birinchi yig'ilishda Ozarbayjon va O'zbekiston qishloq xo'jaligi vazirlari qishloq xo'jaligi sohasida hamkorlik bo'yicha "Yo'l xaritasi"ni imzolagandi.

"Yo'l xaritasi"da mamlakatlar o'rtaida tajriba almashishning asosiy yo'nalishlari o'z aksini topgan: qishloq xo'jaligini sug'urtalash, raqamlashtirish, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va ipakchilik sohasida qo'shma korxona tashkil etish.

Funduk va urug'siz anor, pilla, paxta yetishtirish kabi yo'nalishlarda ham yaqin hamkorlik yo'lda qo'yilmoqda.

2023-yilda Xalqaro avtomobil transporti (eTIR) tizimi bo'yicha Toshkentdan Boku aeroportiga quritilgan va sarxil mevalarning birinchi elektron tashuvi muvaffaqiyatli amalga oshirildi.

Ozarbayjon va O'zbekiston o'rtaida qishloq xo'jaligi sohasida samarali hamkorlikning davom etishi har ikki tomonni ham qimmatli bilimlar va ilg'or tajribalar bilan boyitib, qishloq xo'jaligining mahsulorligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida, ikki mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston – Ozarbayjon: 2018-2022 yillarda o'zaro qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari savdosi (TIF TN 01-24)

TIF TN - Tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasi

2018-2022 yillarda qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari eksporti va importi dinamikasi (million AQSh dollarasi)

*qiymat ifodasidan

Klaster usuli iqtisodiyotning asosiy va bir-biriga bog'liq tarmoqlarini muvaffaqiyatli rivojlantirish, texnologik jarayonlarni optimallashtirish, xom ashyo, energetik, ishlab chiqarish va mehnat resurslaridan samarali foydalanish imkonini beradi.

2018-2022 yillarda O'zbekistonda iqtisodiy o'sish drayverlari bo'lgan 506 ta klaster tashkil etildi. Bu esa so'nggi besh yil ichida mahsulot ishlab chiqarish hajmini 32 barobarga oshirish va 28,7 trln. so'mga yetkazish imkonini berdi.

Bunday natijaga erishishda 2018-2022 yillarda klasterlarni rivojlantirish uchun yo'naltirilgan investitsiyalar hajmining 5,2 baravar, sohada band bo'lganlar sonining 2,5 baravar ortishi yordam berdi. 2019-yilda mamlakatning sanoat mahsulotlari eksportida klasterlarning ulushi 5 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda 11,4 foizga yetdi.

Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish, mahsulot ishlab chiqarish hajmi va sur'atini oshirish, tarmoqlararo kooperatsiyani kengaytirish, qayta ishlash sanoatida samaradorlikni oshirish maqsadida tarmoqlar va hududlarda bir qator yangi ishlab chiqarish klasterlarini tashkil etish ko'zda tutilgan. Xususan:

yirik sanoat korxonalari negizida 6 ta kimyo-texnologiya klasteri;

yengil avtomoibillar, yuk mashinalari, avtobuslar, qishloq xo'jaligi texnikasini ishlab chiqaruvchi korxonalarni ham o'z ichiga olgan mashinasozlik klasterlari;

Toshkent viloyatida 41 ta sanoat klasteri; elektromobilillar uchun butlovchi qismlar va materiallar ishlab chiqarishni lokalizatsiya qilish bo'yicha elektromobil klasteri;

Sho'rtan majmuasi doirasida gaz-kimyo klasteri, shuningdek, mamlakatning barcha hududlaridagi boshqa klasterlar.

Mahalliy ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilarni qo'llab-quvvatlash maqsadida tegishli subsidiyalar va imtiyozlar taqdim etildi. 2023-2024 yillarda qishloq xo'jaligi texnikasi xaridlarini moliyalashtirish uchun 2,6 trln. so'm miqdorida mablag' yo'naltirish ko'zda tutilgan.

d

1870-yilda ta'lim sohasida amalga oshirilgan keng ko'lamlı o'zgarishlarga qadar Yaponiya aholisining aksariyati savodsiz bo'lgan. Faqat samuraylargina ta'lim olish imkoniyatiga ega edi. Oddiy aholi faqat boshlang'ich savodxonlik va hisoblashni o'rgangan.

Meydzi islohotlari davrida, birinchi navbatda, ta'larning hamma uchun tengligi e'lon qilindi. Bu davrda Fransiya, AQSh va Prussiya namunasida milliy ta'lim tizimi yaratildi. Hamma joyda boshlang'ich va o'rta maktablar, shuningdek, universitetlar ochila boshlandi. Chet ellik o'qituvchilar keng jalb qilindi, mактабда o'qитиладиган fanlar sezilarli darajada ko'paydi.

Ta'kidlash kerakki, shu bilan birga, hukumat milliy o'ziga xoslikni saqlashga katta e'tibor qaratdi. Barcha ta'lim muassasalarida g'arblashtirish davrida milliy qadriyatlarni saqlash bo'yicha ko'rsatmalar to'plamini o'z ichiga olgan ta'lim to'g'risidagi Imperatorlik reskripti keng qo'llanildi.

Hukumat iqtisodiyotning o'sib borayotgan tarmoqlari uchun mutaxassislar tayyorlash zarurligini anglagan holda 1886-yilda Senmon-gakko kasb-hunar-texnika bilim yurtlari tizimini tashkil etdi. Ushbu maktablar oliy ma'lumotga ega bo'lishga qiziqishi bo'limgan talabalarga amaliy ta'lim berishga qaratilgan edi.

Hozirgi kunda ular universitetlar va kollejlardan farqli o'laroq, moslashuvchan, kasbga yo'naltirilgan oliy o'quv yurtlari tizimi hisoblanadi.

Ikkinci jahon urushidan keyingi davrda ta'lim sohasida markazlashtirishdan voz kechish, boshqaruvni demokratlashtirish va yanada moslashuvchan ta'lim tizimini yaratish bo'yicha islohotlar olib borildi. Xususan, har bir prefektura va munitsipalitetda ushbu sohani boshqarish uchun mas'ul bo'lgan ta'lim kengashlari tashkil etildi. Uning a'zolari mahalliy aholi tomonidan saylangan.

Yaponiya tajribasi asosida O'zbekiston uchun ta'limi boshqarish tizimini markazlashtirmaslik maqsadida hududiy asosda ta'lim kengashlarini tashkil etish lozim. Senmon-gakkoning muvaffaqiyatli tajribasiga asoslanib, O'zbekiston «Senmon-gakko» elementlaridan foydalangan holda davlat va xususiy texnikum hamda kollejlar tizimi va tuzilmasini asta-sekin o'zgartirishi maqsadga muvofiq.

Batafsil: https://imrs.uz/publications/articles-and-abstracts/japanese_xperience

Yaponiyada fan va texnologiyalar taraqqiyotini shartli ravishda 3 bosqichga bo'lish mumkin:

1. G'arb texnologiyalarini faol jalg etish davri (1853-1945 yillar). Ushbu davrda Yaponiya chet el texnologiyalarini mamlakatga jalg qilish siyosatini olib bordi. Bu jarayonda hukumat muhim rol o'ynadi. U xorijiy nou-xau asosida yirik korxonalarning yaratilishiga hissa qo'shdi, keyinchalik ular dzaybatsu (sanoat-moliya guruhlari) ga aylandi va Yaponiyaning sanoat va texnologik taraqqiyotida muhim rol o'ynadi. .

2. O'zlashtirish davri (1945-1973 yillar). 1950-1960 yillarda texnologiya siyosatida tanlash (selektiv) yondashuvi ustunlik qildi. Yaponiya eng so'nggi fan va texnika yutuqlarini faol ravishda o'zlashtira boshladi. 1950-1978 yillarda uning hisobida 26 ming xorijiy patent va litsenziya mavjud bo'lib, ulardan olingan umumiy daromad 70 mlrd. dollarni tashkil etdi. Bundan tashqari, 60-yillarda «Katta loyihalar» deb nomlanuvchi Milliy tadqiqot va ishlanmalar dasturi ta'sis etildi.

3. O'z texnologik salohiyatini mustahkamlash davri (1973-yildan hozirgi kungacha). 1973-yildan Yaponiya o'z texnologiyalari va innovatsiyalarini rivojlantirishga e'tibor qarata boshladi va ilmiy-tadqiqot ishlariga xarajatlarni oshirdi.

Bu mamlakatda mavjud texnologiyalar asosida mutlaqo yangi mahsulotlar yaratish va ularni takomillashtirishga xizmat qildi.

Yaponiyada zamonaviy milliy innovatsion tizimni shakllantirishga hissa qo'shadigan muhim element texnopolislardir. Yaponiyaning butun hududi 19 ta texnopolisga bo'lingan. Hozirgi bosqichda texnopolislar yirik, o'rta va kichik shaharlarga aylantirilmoqda: Xamamatsu, Nagaoka, Yamaguchi shular jumlasidandir. Yaponiya texnopolislari an'anaviy sanoatga asoslangan bo'lib, ular atrofida zamonaviy jamiyat uchun zarur bo'lgan boshqa turdosh tarmoqlarni shakllantiradi va rivojlantiradi.

Shu bilan birga, keyingi yillarda Yaponiya bir qator muammolarga duch kelmoqda. Ulardan biri bu aholining keksayishi va kamayishi bilan bog'liq. Bu muammo ilmiy-tadqiqot va tajriba ishlari uchun yetarlicha insoniy va moliyaviy resurslarni ta'minlashni qiyinlashtirmoqda.

Batafsil: https://imrs.uz/publications/articles-and-abstracts/japanese_xperience

INSTITUT JAMOASI

